

Lieta C-441/19**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar
Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu****Iesniegšanas datums:**

2019. gada 12. jūnijs

Iesniedzējtiesa:*Rechtbank Den Haag, Sitzungsort 's-Hertogenbosch* (Hāgas tiesa,
tiesas sēžu vieta Hertogenboschā, Nīderlande)**Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:**

2019. gada 12. jūnijs

Prasītājs:

TQ

Atbildētājs:*Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (Tieslietu un iekšlietu
valsts sekretārs)**Pamatlietas priekšmets**

Ar 2018. gada 23. marta lēmumu (turpmāk tekstā – “apstrīdētais lēmums”) atbildētājs kā nepamatotu noraidīja prasītāja pieteikumu par patvēruma piešķiršanu un uzturēšanās atļaujas uz noteiktu laiku ar ierobežojošu nosacījumu izsniegšanu. Lēmumā prasītājam ir noteikts atgriešanās pienākums, kura izpilde tomēr uz laiku ir atlikta. Prasītājs par apstrīdēto lēmumu ir iesniedzis prasību iesniedzējtiesā.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam un Tiesas Reglamenta 107. pantam.

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu principā skar jautājumu, vai atbildētāja pamatlietā īstenotā politika un prakse ir saderīga ar Direktīvas 2008/115/EK 5. panta a) punktu, 6. panta 1. un 4. punktu, 8. panta 1. punktu un 10. pantu,

Direktīvas 2011/95/ES 15. pantu, kā arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 4. un 24. pantu; konkrētāk – jautājumi ir par to, ka nepilngadīgam ārzemniekam bez pavadības, kurš ir sasniedzis 15 gadu vecumu, tiek noteikts pienākums atgriezties savā izcelsmes valstī, iestādei iepriekš neizvērtējot, vai attiecīgajā valstī principā eksistē un ir pieejamas atbilstīgas uzņemšanas iespējas.

Prejudiciālie jautājumi

- 1) Vai Direktīvas 2008/115/EK (turpmāk tekstā – “Atgriešanas direktīva”) 10. pants, to skatot kopā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 4. un 24. pantu, Atgriešanas direktīvas 22. apsvērumu un 5. panta a) punktu, kā arī Direktīvas 2011/95/ES (turpmāk tekstā – “Kvalifikācijas direktīva”) 15. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka, pirms noteikt atgriešanās pienākumu nepilngadīgam ārzemniekam bez pavadības, dalībvalstij ir jāpārliedz un jānoskaidro, vai izcelsmes valstī visādā ziņā principā eksistē un ir pieejamas atbilstīgas uzņemšanas iespējas?
- 2) Vai Atgriešanas direktīvas 6. panta 1. punkts, to skatot kopā ar Hartas 21. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka, atzīstot likumīgu uzturēšanos savā teritorijā, dalībvalsts nav tiesīga nodalīt personas pēc vecuma, ja tiek konstatēts, ka nepilngadīgs ārzemnieks bez pavadības nevar saņemt nedz bēgļa, nedz alternatīvo statusu?
- 3) Vai Atgriešanas direktīvas 6. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka situācijā, kad nepilngadīgs ārzemnieks bez pavadības nepilda savu atgriešanās pienākumu un dalībvalsts konkrēti nerīkojas vai nerīkosies, lai pārietu pie izraidīšanas, atgriešanās pienākums ir jāatceļ un līdz ar to ir jāatzīst likumīga uzturēšanās? Vai Atgriešanas direktīvas 8. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka situācijā, kad attiecībā uz nepilngadīgu ārzemnieku bez pavadības tiek pieņemts atgriešanas lēmums, kam neseko izraidīšanas darbības līdz brīdim, kad nepilngadīgais ārzemnieks bez pavadības ir sasniedzis 18 gadu vecumu, var uzskatīt, ka ir pārkāpti lojālas sadarbības princips un Kopienas lojalitātes princips?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi (Atgriešanas direktīva), 5. panta a) punkts, 6. panta 1. un 4. punkts, 8. panta 1. punkts un 10. pants

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas

tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (Kvalifikācijas direktīva), 15. pants

Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 4. un 24. pants

Atbilstošās valsts tiesību normas

Vreemdelingenwet 2000 (2000. gada Ārvalstnieku likums) 14. panta 1. punkta e) apakšpunkts, 28. pants un 64. pants

Vreemdelingenbesluit 2000 (2000. gada Lēmums par ārvalstniekiem) 3.6a pants

Vreemdelingencirculaire 2000 (2000. gada Cirkulārs par ārvalstniekiem) B8/6 punkts

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 Prasītājs ir dzimis 2002. gada 14. februārī Gvinejā. Viņš nezina, kur uzturas viņa vecāki, un nepazīst arī citus ģimenes locekļus. Pēc uzturēšanās Sjerraleonē viņš ar starpnieka no Nigērijas palīdzību nonāca Nīderlandē. Nīderlandē viņš kļuva var cilvēku tirdzniecības un seksuālās vardarbības upuri. Atbilstoši lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu norādītajai informācijai viņš pašreiz atrodas audžuģimenē Nīderlandē.
- 2 Viņš lūdza izsniegt patvēruma meklētāju uzturēšanās atļauju uz noteiktu laiku ar ierobežojošu nosacījumu. Šis pieteikums tika noraidīts kā nepamatots (apstrīdētais lēmums). Atbildētājs uzskata, ka prasītājam nav tiesību saņemt uzturēšanās atļauju patvēruma iemeslu dēļ. Tā kā prasītājs patvēruma pieteikuma iesniegšanas brīdī jau bija sasniedzis 15 gadu vecumu, pēc atbildētāja domām, viņš nevar saņemt arī parasto uzturēšanās atļauju, pamatojoties uz tā saukto nepilngadīgo “nevainīguma politiku”. Apstrīdētajā lēmumā ir ietverts arī atgriešanas lēmums. Medicīnisku iemeslu dēļ tā izpilde apstrīdētajā lēmumā uz laiku tika atlikta, tomēr vēlāk pieņemtā lēmumā tas tika pārskatīts.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 3 Tiesvedības uzmanības centrā ir atbildētāja īstenotā politika un prakse, nosakot atgriešanās pienākumu nepilngadīgiem ārzemniekiem bez pavadības, kuri ir sasnieguši 15 gadu vecumu. Pamatojoties uz “nevainīguma politiku”, nepilngadīgiem, kas nav sasnieguši 15 gadu vecumu, tiek piešķirta uzturēšanās atļauja kā nepilngadīgam ārvalstniekam (“*verblijf als alleenstaande minderjarige vreemdeling*”, turpmāk tekstā – “AMV”), jo līdz šai vecuma robežai tiek uzskatīts, ka nepilngadīgais nav “vainojams” par radušos situāciju. Šāda uzturēšanās atļauja tiek piešķirta, ja pēc pārbaudes tiek secināts, ka izcelsmes valstī nav atbilstīgu uzņemšanas iespēju. Pēc 15 gadu vecuma sasniegšanas šāda pārbaude netiek veikta un tiek arī uzskatīts, ka nepilngadīgais var atgriezties patstāvīgi.

- 4 Pamatlietas pušu starpā nav domstarpību par to, ka lietas faktisko apstākļu dēļ prasītājs pirms ieceļošanas Nīderlandē nevar saņemt patvēruma aizsardzību. Tomēr prasītājs uzskata, ka viņam nepamatoti neesot piešķirta uzturēšanās atļauja kā *AMV*. Pēc viņa domām, *AMV* politika esot negodīga, katrā ziņā tās sekas viņa situācijā īpašo apstākļu dēļ esot nesamērīgas. Patvēruma pieteikuma iesniegšanas brīdī viņš 15 gadu vecumu esot bijis sasniedzis vien pirms četriem mēnešiem, turklāt, atbildētājam pieņemot lēmumu, neesot pietiekami ņemtas vērā bērna intereses. Viņa izcelsmes valstī viņam neesot atbilstīgu uzņemšanas iespēju; šajā sakarā atbildētājam esot pienākums veikt aktīvu pārbaudi. Prasītājs vienlaicīgi uzskata, ka viņa medicīnisko problēmu dēļ viņam esot nepieciešama aizsardzība.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 5 No lēmuma izriet, ka prasītājs pārsūdzības procedūras laikā valstī uzturas likumīgi. Tiklīdz iesniedzējtiesa būs pieņēmusi savu nolēmumu, atgriešanas lēmums un izceļošanas pienākums atkal atgūs savu spēku. Iesniedzējtiesa norāda, ka atbildētājs tādējādi tikai procesuālu apsvērumu dēļ ir apturējis lēmuma juridiskās sekas, kā rezultātā tiek novērsts, ka prasītājs var tikt izraidīts un viņam tiek nodarīts nopietns un neatgriezenisks kaitējums, pirms tiesai bija iespējams pieņemt galīgo spriedumu. Līdz ar to fakts, ka atbildētājs pārsūdzības procedūras dēļ ir atzinis, ka lēmuma iedarbība ir apturēta, nenozīmē, ka lieta par prasītāja apstrīdēto atgriešanas lēmumu ir izņemta pēc būtības, tādēļ tas ir reāls strīds un Tiesai netiek iesniegts hipotētisks jautājums.
- 6 Iesniedzējtiesa konstatē, ka saistībā ar laikposmu no atgriešanas lēmuma pieņemšanas attiecībā uz nepilngadīgu ārvalstnieku bez pavadības līdz faktiskai izceļošanai rodas vairāki juridiski jautājumi, kas vispārīgi skar bērna intereses un konkrēti skar nopietnās sekas, ar kurām sastopas prasītājs.
- 7 Patvēruma procedūrā saistībā ar nepilngadīgu ārzemnieku bez pavadības, kurš nav sasniedzis 15 gadu vecumu, vērtējot, vai uzturēšanās ir jāatļauj standarta apsvērumu dēļ, tiek detalizētāk pārbaudīts, vai izcelsmes valstī ir atbilstīgas uzņemšanas iespējas. Ja šādu iespēju nav un nepilngadīgais tādēļ nevar atgriezties, viņam tiek atļauts uzturēties valstī.
- 8 Ja izcelsmes valstī ir atbilstīgas uzņemšanas iespējas, nepilngadīgais ārzemnieks bez pavadības, kurš nav sasniedzis 15 gadu vecumu, nevar valstī uzturēties, un, ja nav tiesību uz aizsardzību, patvēruma pieteikums tiek noraidīts. Šo atteikumu vienlaicīgi uzskata par atgriešanas lēmumu.
- 9 Tādējādi lēmējinstādei, ja tā grib noraidīt patvēruma pieteikumu, ko ir iesniedzis nepilngadīgs ārzemnieks bez pavadības, kurš nav sasniedzis 15 gadu vecumu, ir pienākums pārbaudīt jautājumu, vai izcelsmes valstī ir atbilstīgas uzņemšanas iespējas.
- 10 Iesniedzējtiesa norāda, ka Atgriešanas direktīvas 10. panta 2. punkts attiecas uz nepilngadīga ārzemnieka bez pavadības izraidīšanu. Atgriešanas direktīvas

10. panta 2. punktā noteiktais pienākums veikt pārbaudi, no kā ir atkarīga izraidīšanas pieņemamība, ir balstīts uz apsvērumu par nepilngadīgu ārzemnieku bez pavadības īpašo neaizsargātību. Izraidīšanā uz valsti, kurā nepilngadības laikā nav atbilstīgu uzņemšanas iespēju, iesniedzējtiesa saskata neapšaubāmu bērna interešu pārkāpumu.
- 11 Ja dalībvalsts veic izraidīšanu, nepilngadīgajam katrā ziņā pašam nav jāorganizē izceļošana un turklāt viņš tiek pavadīts, izceļojot un ierodoties izcelsmes valstī. Nekādi pasākumi nav jāveic gadījumā, ja nepilngadīgs ārzemnieks bez pavadības izceļo patstāvīgi, izpildot viņam noteikto izceļošanas pienākumu. Iesniedzējtiesa uzskata, ka nepilngadīgais ir nepilngadīgs ne tikai, ņemot vērā viņa garīgo, fizisko, sociālo un emocionālo attīstību, bet arī ņemot vērā viņa tiesisko statusu. Nepilngadīgu ārzemnieku bez pavadības viņa neaizsargātības dēļ nevar uzskatīt par tādu, kurš patstāvīgi var uzņemties atbildību par izceļošanu.
- 12 Tādēļ iesniedzējtiesa vēlas no Tiesas uzzināt, vai, pieņemot Atgriešanas direktīvu, Savienības likumdevējs ir atstājis tiesību robu vai arī Atgriešanas direktīvas 10. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, pirms nepilngadīgā ārzemniekam bez pavadības tiek noteikts pienākums patstāvīgi izceļot no Savienības teritorijas, vienmēr ir jāveic šajā noteikumā paredzētā pārbaude. Šķiet, ka no attiecīgā noteikuma formulējuma izriet, ka atbilstīga palīdzība, pienācīgi ņemot vērā bērna intereses, ir jāsniedz tikai līdz brīdim, kad tiek pieņemts atgriešanas lēmums. Tomēr šādā gadījumā tas nozīmētu, ka attiecīgās garantijas būtu vajadzīgas tikai patvēruma procedūras laikā un līdz brīdim, kad patvēruma pieteikums tiek noraidīts. Atbilstoši šai interpretācijai Atgriešanas direktīvas 10. pants nereglamentētu laikposmu starp tā 1. un 2. punktu. Laikā no atgriešanas lēmuma izsniegšanas līdz brīdim, kad tiek veikta izraidīšana, dalībvalstij nebūtu īpaša pienākuma rūpēties par nepilngadīgo. Tomēr šajā secinājumā iesniedzējtiesa saskata bērna interešu pārkāpumu.
- 13 Iesniedzējtiesa vienlaicīgi lūdz Tiesu sniegt sīkāku informāciju par to, vai no atgriešanas lēmuma izrietošais pienākums palikt izcelsmes valstī, kurā faktiski nav pieejamas atbilstīgas uzņemšanas iespējas, nepilngadīgā ārzemniekam bez pavadības nozīmē, ka situācija, kurā viņš atrodas, ir jāuzskata par Hartas 4. panta un Kvalifikācijas direktīvas 15. panta 2. punkta pārkāpumu. Ja tas tā ir, rodas jautājums, vai tad, ja patiešām faktiski nav pieejamas atbilstīgas uzņemšanas iespējas, *a posteriori* ir jāpiešķir alternatīvais statuss.
- 14 Iesniedzējtiesa uzskata, ka ir jāatrod risinājums, kura rezultātā dalībvalstis, no vienas puses, izpilda prasību, ka atgriešanas lēmumu pieņem, ja tiek konstatēts, ka nevar būt runa par likumīgu uzturēšanos, savukārt, no otras puses, tās priekšplānā izvirza arī bērna intereses, kā to prasa Konvencija par bērna tiesībām, Harta un Atgriešanas direktīva. Atgriešanās pienākuma atcelšana var būt šāds risinājums, kas sniedz skaidrību arī nepilngadīgā ārzemniekam bez pavadības.
- 15 Nīderlandes likumdošana un politika nesniedz ieskatu par to, kā tiek ņemtas vērā bērna intereses un kā tās tiek iekļautas novērtējumā, ja atgriešanas lēmumu

pieņem attiecībā uz nepilngadīgu ārzemnieku bez pavadības, kurš ir sasniedzis 15 gadu vecumu un vairāk. Arī no apstrīdētā lēmuma skaidri neizriet, kā, nosakot atgriešanās pienākumu, tiek ņemts vērā Hartas 24. pantā, kā arī Atgriešanas direktīvas 22. apsvērumā un 5. pantā nostiprinātais pienākums. Atbildētājs ir vērtējis tikai jautājumu, vai prasītājam ir vajadzīga patvēruma aizsardzība. Atbildētājs ir arī norādījis, ka prasītājs neesot paskaidrojis, kādā veidā lēmums kaitējot bērna interesēm. Tomēr iesniedzējtiesa secina, ka prasītājam neesot pienākums to pierādīt; gluži pretēji, atbildētājam ir jāapzinās bērna intereses un skaidri jākonstatē, kādas tās ir un kā tās ir iekļautas novērtējumā.

- 16 Iesniedzējtiesa norāda, ka viedoklis, ka prasītājs nevarot atgriezties izcelsmes valstī, jo viņam neesot vecāku, esot jāvērtē, pārbaudot atgriešanas lēmumu, nevis procesā pret faktisko izraidīšanu. Ņemot vērā sekas, ko prasītājam rada atgriešanās pienākuma noteikšana, kā arī Hartas 47. pantā, Atgriešanas direktīvas 13. pantā un Tiesas pastāvīgajā judikatūrā noteiktās tiesības uz piekļuvi tiesai un tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību, prasītājam jābūt tiesībām apstrīdēt atgriešanas lēmumu tiesā, pat ja tā rezultātā tieši netiek veikta izraidīšana. Tas, ka ir jābūt iespējai pārsūdzēt atgriešanas lēmumu, izriet arī no Atgriešanas direktīvas 12. panta, kurā tostarp ir paredzēts, ka atgriešanās lēmumā ir jābūt norādītai informācijai par pieejamiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem.
- 17 Tādēļ *Rechtbank* vēlas no Tiesas uzzināt, vai Atgriešanas direktīvas 10. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka atgriešanas lēmums var tikt pieņemts tikai tad, ja ir pārbaudīts, vai eksistē atbilstīgas uzņemšanas iespējas. *Rechtbank* lūdz Tiesu skaidri norādīt, vai ir jānošķir starp principā atbilstīgu uzņemšanas iespēju esamību un to faktisko pieejamību, vai šie vērtējumi var tikt veikti vai jāveic dažādos laika periodos un ciktāl nepilngadīgs ārzemnieks bez pavadības pret to var vērsties.
- 18 Atbildētājs ir noteicis prasītājam atgriešanās pienākumu, tomēr nav veicis pasākumus, kas vajadzīgi, lai prasītāju kā nepilngadīgu ārzemnieku bez pavadības varētu izraidīt. *Rechtbank* vēlas no Tiesas uzzināt, vai, ņemot vērā Atgriešanas direktīvas 6. panta 4. punkta noteikumus, šāda rīcība ir pieņemama. Attiecīgais noteikums paredz iespēju atlikt jau pieņemtu atgriešanas lēmumu. Šķiet, ka atbildētāja rīcība liecina par to, ka prasītāja gadījumā tas *de facto* arī ir noticis. Iesniedzējtiesa norāda, ka attiecīgā panta mērķis nav uz laiku atlikt juridiskās sekas saistībā ar faktiskās apelācijas sūdzības iesniegšanu (skat. spriedumu, 2018. gada 19. jūnijs, *Gnandi*, C-181/16, ECLI:EU:C:2018:465, un rīkojumu, 2018. gada 5. jūlijs, C.J. un S., C-269/18 PPU, ECLI:EU:C:2018:544), bet gan tā mērķis ir atgriešanas lēmuma atlikšana.
- 19 Šķiet, ka tā vietā, lai veiktu izraidīšanas darbības, atbildētājs gaida, kamēr prasītājs sasniedz 18 gadu vecumu un tādējādi ir no juridiskā viedokļa pilngadīgs, līdz ar to vairs nav jāveic Atgriešanas direktīvas 10. panta 2. punktā paredzētā pārbaude. Tādēļ *Rechtbank* vēlas zināt, vai Atgriešanas direktīvas 6. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka atgriešanas lēmuma atlikšanai ir jānotiek *de iure* un pēc tam ir jāatzīst likumīga uzturēšanās. Situācijai, kas radusies

atbildētāja rīcības rezultātā, ir uzturēšanās atļaujas piešķiršanas izņēmuma gadījumos juridiskais raksturs. Tādējādi prasītāja uzturēšanās valstī nav likumīga un Nīderlande viņam arī neizsniedz personu apliecinošu dokumentu, ar kuru viņš vajadzības gadījumā varētu pierādīt savu identitāti un padarīt savu uzturēšanos likumīgu. Tomēr prasītājs ir ievietots audžuģimenē, viņam ir piekļuve medicīniskai aprūpei un viņš Nīderlandē var apmeklēt izglītības iestādes līdz brīdim, kad būs sasniedzis 18 gadu vecumu. Viņš ir minējis, ka atrodas lielā neziņā un viņa ārsti esot norādījuši, ka attiecīgā pieeja nelabvēlīgi ietekmē prasītāja veselības stāvokli.

- 20 Iesniedzējtiesa no lietas faktiskajiem apstākļiem secina, ka prasītājs izpilda visus “nevainīguma politikas” izvirzītos nosacījumus likumīgas uzturēšanās piešķiršanai, izņemot vecuma nosacījumu. Prasītājam bija 15 gadi un 4 mēneši, kad viņš iesniedza patvēruma pieteikumu. Ja atbildētāja pieeja ir nogaidīt, kamēr prasītājs sasniedz pilngadību, lai viņu tad varētu izraidīt, neveicot pārbaudi, vai izcelsmes valstī ir atbilstīgas uzņemšanas iespējas, iesniedzējtiesa to uzskata par Atgriešanas direktīvas apiešanu.
- 21 Iesniedzējtiesa turklāt norāda uz Atgriešanas direktīvas 8. panta 1. punktu, kurā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāparedz un jāīsteno efektīva atgriešanas politika. Atbildētājam arī pret citām dalībvalstīm ir pienākums faktiski izraidīt nepilngadīgus ārzemniekus bez pavadības, kuri nelegāli uzturas Savienības teritorijā, vai arī piešķirt tiem likumīgu uzturēšanos, ja, ņemot vērā Atgriešanas direktīvas 10. panta 2. punktā izvirzītās prasības, izraidīšana nav iespējama. Tas izriet arī no LES 4. panta 3. punktā nostiprinātā Savienības lojālas sadarbības principa.